

STATUS MSZY ŚWIETEJ W KLASYCZNYM RYCIU RZYMSKIM PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

„Tym wszystkim katolikom, którzy żywią przywiązanie do niektórych dawnych form liturgii i dyscypliny tradycji łacińskiej, pragnę wyrazić moją wolę - i proszę, by podjęli ją także biskupi oraz osoby pełniące w Kościele posługę duszpasterską - ułatwienia im komunii kościelnej poprzez decyzje mające na celu zagwarantowanie szacunku dla ich słusznym życzeń (...) wszędzie należy uszanować nastawienie tych, którzy czują się związani z liturgiczną tradycją łacińską, poprzez szerokie i wielkoduszne zastosowanie wydanych już dawniej przez Stolicę Apostolską zaleceń co do posługiwania się Mszą Rzymską według typicznego wydania z roku 1962”

Jan Paweł II, motu proprio Ecclesia Dei z 2 lipca 1988 r.

„Jest przeto dozwolone odprawianie Ofiary Mszy zgodnie z edycją typiczną Mszału Rzymskiego ogłoszoną przez błogosławionego Jana XXIII w 1962 i nigdy nie odwołaną, jako nadzwyczajną formą Liturgii Kościoła”

Benedykt XVI, motu proprio Summorum Pontificum z 7 lipca 2007 r.

Wielu żyjących dzisiaj młodych katolików słyszało od swoich babć, dziadków czy rodziców, iż kiedyś (jeszcze w latach 60. XX wieku) Msza św. sprawowana była inaczej niż obecnie. Często jednak opowiadania te sprowadzają się do stwierdzenia, iż była ona odprawiana po łacinie, tyłem do wiernych. Taki opis bynajmniej nie zachęca przeciętnego katolika do głębszego zainteresowania się dawną liturgią.

Do niedawna powszechnie było błędne przekonanie, iż dawna Msza została zakazana, a jedyną legalną formą sprawowania Najświętszej Ofiary jest nowy porządek Mszy św. (łac. Novus Ordo Missae), jaki spotykamy powszechnie w naszych kościołach. Można zrozumieć brak wiedzy na ten temat u zwykłego katolika, bolesne były jednak wypowiedzi kapłanów czy kleryków, jakoby dawna forma liturgii nie mogła być obecnie sprawowana (wprowadzało to niewątpliwie zamęt wśród wiernych).¹ Celem tego artykułu jest przybliżenie wszystkim zainteresowanym losów tradycyjnej liturgii obrządku rzymskiego, ze szczególnym uwzględnieniem okresu po Soborze Watykańskim II.

Jeszcze w latach 60. XX wieku Kościół Katolicki obrządku rzymskiego sprawował Mszę św., skodyfikowaną w ramach reform zarządzonych przez Sobór Trydencki przez papieża św. Piusa V w Mszału Rzymskim z 1570 r., z pewnymi zmianami wprowadzonymi w późniejszych wydaniach Mszału. Należy jednak podkreślić, iż papież ten nie stworzył żadnej nowej liturgii; ustalił jedną formę Mszy św., powszechnie sprawowaną na całym świecie, usuwając pewne lokalne modyfikacje (niektóre części Mszy św., jak np. Kanon, czyli najważniejsza część Mszy św. z konsekracją – były niezmiennie już od VI wieku²). Nakazał jednocześnie, aby na całym świecie, we wszystkich kościołach, gdzie obowiązuje łaciński obrządek rzymski, Mszę św. sprawowano w identyczny sposób, właśnie według Mszału przez siebie ogłoszonego. Miało to służyć obronie wiary katolickiej przed szerzącą się reformacją. Zezwolił jednak na dalsze istnienie tradycji liturgicznych, które mogły poszczycić się ponad dwusetletnim istnieniem³. W ten sposób z czasem liturgia rzymsko-katolicka, która do XVI wieku nie była jednolita (choć różnice w poszczególnych diecezjach nie były zbyt duże), została ujednoczona.

Kolejni papieże dodawali do Mszału Rzymskiego formularze mszy św. ku czci nowych świętych. Kilku papieży usunęło samowolne zmiany wprowadzane do mszału oraz zmodyfikowało

¹ W pierwszej, pisanej bodajże w 2005 r., wersji tego artykułu, akapit ten zawierał stwierdzenia w czasie teraźniejszym, było to bowiem przed sprecyzowaniem statusu dawnej Mszy przez papieża Benedykta XVI w lipcu 2007 r.; ostre wypowiedzi części duchowieństwa i różnych środowisk przeciwko upowszechnieniu prawa sprawowania liturgii według dawnych ksiąg liturgicznych miały miejsce nawet tuż przed opublikowaniem listu apostolskiego Ojca św.

² Bp A. J. Nowowiejski, Ceremoniał parafialny, Płock, 1931, s. 233

³ Bulla papieża św. Piusa V Quo Primum z 14 lipca 1570 r.

niewiele rubryki⁴, byli to Klemens VIII (1604 r.), Urban VIII (1634 r.), Leon XIII (1897 r.), św. Pius X (1911 r.), Pius XII (1955 r.) i bł. Jan XXIII (1960 r.). Ten ostatni z wymienionych papieży ogłosił w 1962 r. kolejne wydanie typiczne (czyli wzorcowe) Mszału Rzymskiego, które jest jednocześnie ostatnim wydaniem tradycyjnego Mszału Rzymskiego.

Tę dawną formę liturgii najczęściej określa się mianem klasycznego rytu rzymskiego lub tradycyjnego rytu rzymskiego w odróżnieniu od liturgii, w której powszechnie uczestniczymy obecnie w naszych kościołach, która również jest rytym (obrzydkiem) rzymskim, określanym jako odnowiony. Cytowany na początku artykułu list apostolski Benedykta XVI „*Summorum Pontificum*” określa tę formę liturgii rzymskiej jako nadzwyczajną (forma extraordinaria) formę Liturgii Kościoła⁵.

Dlaczego nie sprawuje się dzisiaj powszechnie liturgii w ten sposób, w jaki czynili to nasi przodkowie? 4 grudnia 1963 roku została ogłoszona pierwsza z konstytucji Soboru Watykańskiego II – Konstytucja o Liturgii Świętej „*Sacrosanctum Concilium*”⁶. Określiła ona ogólne normy odnowy i rozwoju liturgii. Powołano radę ds. wykonania postanowień tej konstytucji. Prace trwały przez całe lata 60. i 70. XX wieku, choć niektóre obrzędy zmieniono dopiero pod koniec lat 90. (np. obrzędy egzorcyzmów w 1999 r.).

Zmiany w sposobie sprawowania Mszy św. wprowadzono stopniowo – polegały one na zmianie rubryk obowiązującego Mszału, co miało miejsce w 1965 r. oraz 1967 r.⁷ Nastąpił wreszcie rok 1969, kiedy papież Paweł VI w Wielki Czwartek, 3 kwietnia ogłosił konstytucję apostolską „*Missale Romanum*”⁸ wydanie nowego Mszału Rzymskiego.⁹ W roku 1975 ukazało się drugie wydanie wzorcowe tego mszału, na podstawie którego przygotowano w 1986 r. Mszał Rzymski dla diecezji polskich, według którego sprawowana jest Msza św. w naszych kościołach. W roku 2002 ukazało się trzecie wydanie typiczne Mszału Rzymskiego.

Reforma liturgiczna przeprowadzona po Soborze Watykańskim II została przeprowadzona na taką skalę, iż wzbudziła w wielu środowiskach katolickich pewne zamieszanie i obawy utraty „ich” Mszy św., do której byli przyzwyczajeni i którą dobrze znali. Skala zmian w porządku Mszy św. była ogromna, nie chodziło tylko o rozszerzenie możliwości stosowania języków narodowych i zwrócenie się kapłana w stronę ludu (o czym zresztą konstytucja soborowa nie wspominała), ale o zmiany o wiele głębsze – m. in. wprowadzenie nowych modlitw eucharystycznych, które mogły być odtąd stosowane na równi z Kanonem Rzymskim, który przez niemal 1500 lat był jedyną dozwoloną modlitwą eucharystyczną. Ponadto uproszczono liczne obrzędy, usunięto wiele modlitw mszalnych.

Część środowisk katolickich uznała te zmiany za wykraczające poza zalecenia Soboru Watykańskiego II, który niewątpliwie zalecił przerobienie układu Mszy św., aby „wyraźniej uwidocznić właściwe znaczenie i wzajemny związek poszczególnych części, a wiernym bardziej ułatwić czynny i pobożny udział” (Konstytucja o Liturgii, nr 50). Niestety ojcowie soborowi wypowiedzieli się na tyle ogólnie o reformie liturgicznej, iż różnie można dziś interpretować dekrety soboru.

Środowiska przywiązane do tradycyjnej liturgii rzymskiej rozpoczęły starania o utrzymanie dotychczasowej formy sprawowania Mszy św. i innych sakramentów. Pojawił się problem natury prawnej, czy konstytucja „*Missale Romanum*” promulgująca nowy Mszał Rzymski zakazała używania Mszału Rzymskiego z 1962 r.? Nie ma w niej takiego stwierdzenia, jednakże należy pamiętać, iż

⁴ przepisy liturgiczne, mówiące o sposobie sprawowania Mszy św.; słowo pochodzi od łac. *ruber* – czerwony, gdyż przepisy te są w Mszale wydrukowane na czerwono

⁵ Benedykt XVI, List Apostolski *Motu Proprio Summorum Pontificum* z 7 lipca 2007 r., art. 1

⁶ z treścią tej konstytucji oraz instrukcji wykonawczych można się zapoznać na stronie:

<http://www.kkbids.episkopat.pl/dokumentypovii/konstlit/wstep.htm>

⁷ pierwsza instrukcja Świętej Kongregacji Obrzędów o należyтым wykonaniu soborowej konstytucji „*Inter oecumenici*” z 26 września 1964 r. weszła w życie 7 marca 1965 r.; natomiast druga instrukcja „*Tres adhinc annos*” z 4 maja 1967 r. weszła w życie 29 czerwca 1967 r.

⁸ jej treść znajduje się na stronie:

http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/konstytucje/missale_romanum_03041969.html

⁹ instrukcja do konstytucji apostolskiej *Missale Romanum* „*De Constitutione Apostolica Missale Romanum gradatim ad effectum deducenda*” z 20 października 1969 r. w pkt 14 pozostawiła poszczególnym konferencjom episkopatów datę wprowadzenia jako obowiązującego nowego Mszału, jednocześnie zalecając, by stało się to nie później niż 28 listopada 1971 r.

Mszał Rzymski ogłoszony przez Pawła VI nosił w tej konstytucji określenie „odnowiony według postanowień Soboru Watykańskiego II”. Odnowiony – gdyż Sobór Watykański II nie chciał tworzenia nowego Mszału, nowego obrządku, ale jedynie odnowienia dotychczasowej formy liturgii. Powszechnym w świecie katolickim stało się zatem przekonanie, iż dotychczasowa forma odprawiania Mszy św. została zastąpiona nowym porządkiem Mszy Pawła VI i może być tolerowana do czasu pełnego przyjęcia i nauczenia się nowego sposobu sprawowania Mszy św.

Wątpliwości co do możliwości zakazu sprawowania dawnej Mszy św. budził przywilej udzielony wszystkim kapłanom przez papieża św. Piusa V w przywołanej wyżej bulli „Quo Primum” z 1570 r. Brzmi on następująco:

„Na mocy treści niniejszego aktu i mocą Naszej Apostolskiej władzy, przyznajemy i uznajemy po wieczne czasy, że dla śpiewania bądź recytowania Mszy św. w jakimkolwiek kościele, bezwzględnie można posługiwać się tym Mszałem, bez jakichkolwiek skrupułów sumienia lub obawy o narażenie się na karę, sąd lub cenzurę, i że można go swobodnie i zgodnie z prawem używać. Żaden biskup, administrator, kanonik, kapelan lub inny ksiądz diecezjalny, lub zakonnik jakiegokolwiek zgromadzenia, jakkolwiek nie byłby tytułowany, nie może być zobowiązany do odprawiania Mszy św. w inny sposób, niż przez Nas polecono.”

Wielu kapłanów na całym świecie nadal odprawiało na mocy tego przywileju Mszę św. w klasycznym rycie rzymskim, nie widząc potrzeby proszenia o zgodę kogokolwiek.

Jednakże watykańska Kongregacja ds. Kultu Bożego (urząd kościelny zajmujący się liturgią) faktycznie stopniowo ograniczała możliwość odprawiania Mszy św. w dawnej formie do kapłanów starszych wiekiem, chorych, którym trudno było przystosować się do nowych zasad¹⁰. Władza kościelna udzielała specjalnych zezwoleń poszczególnym kapłanom na odprawianie nadal dawnej Mszy. Z takiego przywileju korzystał do śmierci św. Josemaria Escriva de Balaguer, założyciel Opus Dei¹¹. Ważnym wydarzeniem było udzielenie indultu na odprawianie mszy św. w klasycznym rycie rzymskim w diecezjach Anglii i Walii, którego udzielił w 1971 r. papież Paweł VI na prośbę kilkudziesięciu intelektualistów angielskich¹². Nie wszyscy jednak, którzy prosili o zezwolenie na takie msze, otrzymali pozytywną odpowiedź.

W roku 1980 została rozesłana do biskupów całego świata „ankieta” dotycząca wykonania reformy liturgicznej w ich diecezjach i stosunku wiernych do nowego Mszału Rzymskiego. Wyniki tej ankiety nie wykazały znacznego problemu księży i wiernych proszących o odprawianie Mszy św. w klasycznym rycie rzymskim. Papież Jan Paweł II chcąc wyjść naprzeciw pragnieniom tych grup pismem „Quattuor abhinc annos”¹³ z 3 października 1984 r. udzielił biskupom z całego świata prawa

¹⁰ już w instrukcji wykonawczej do konstytucji promulgującej wydanie nowego Mszału Rzymskiego z 1969 r. w pkt 19 i 20 Święta Kongregacja Obrzędów zezwoliła (jako wyjątek) starszym kapłanom, którym trudno byłoby sprawować Mszę św. według nowego porządku na stosowanie w Mszach odprawianych bez udziału wiernych dotychczas obowiązujących zasad; poszczególne przypadki księży chorych lub z innej przyczyny niebędących w stanie używać nowego mszału miały być zgłaszane do kongregacji (informacje te podaje za serwisem www.romanrite.com, gdzie podano cytaty z instrukcji w języku angielskim); 14 czerwca 1971 r. Święta Kongregacja ds. Kultu Bożego opublikowała notyfikację „Instructione de Constitutione”, w której w pkt 2 zarządziła, iż po zatwierdzeniu tłumaczeń narodowych Mszału w poszczególnych krajach, teksty nowego porządku Mszy będą obligatoryjne dla wszystkich kapłanów, nawet dla tych, którzy celebrują w języku łacińskim; w pkt 3 potwierdzono, że używanie Mszału z 1962 r. ze zmianami wprowadzonymi w 1965 i 1967 r. dozwolone jest jedynie przez kapłanów starszych i chorych w Mszach bez udziału ludu, za zgodą ordynariusza (autor strony [romanrite.com](http://www.romanrite.com) cytuje fragmenty „Documents on the Liturgy 1963-1979, Liturgical Press, Minnesota, 1982, ISBN 0-8146-1281-4, page 545); kolejne potwierdzenie obligatoryjnego charakteru nowego Mszału znalazło się w kolejnej notyfikacji kongregacji „Conferentiarium Episcopale” z 28 października 1972 r., gdzie ponadto zabroniono ordynariuszom zezwalać na stosowanie dotychczasowego Mszału w Mszach z udziałem ludu (Documents on the Liturgy 1963-1979, Liturgical Press, Minnesota, 1982, ISBN 0-8146-1281-4, page 549); kolejne potwierdzenie tych samych zasad znalazło się w liście Sekretarza Stanu kard. J. Villota do bpa R. Coffy, przewodniczącego komisji liturgicznej konferencji episkopatu Francji z 11 października 1975 r. (Documents on the Liturgy 1963-1979, Liturgical Press, Minnesota, 1982, ISBN 0-8146-1281-4, page 550);

¹¹ Kwartalnik „Christianitas”, nr ½, rok 1999, s. 79

¹² więcej na temat tego indultu można przeczytać w języku angielskim na stronie: <http://www.latin-mass-society.org/themil.htm>

¹³ wersja w języku angielskim <http://www.latin-mass-society.org/indult.htm>

do udzielania poszczególnym kapłanom, którzy o to proszą, indultu na odprawianie mszy św. według mszału z 1962 r. Indult ten opatrzone następującymi warunkami:

1. Proszący o indult nie mogą negować prawowierności i doktrynalnej prawdziwości Mszału Rzymskiego ogłoszonego przez Pawła VI.
2. Msza w klasycznym rycie rzymskim może być sprawowana wyłącznie w miejscu, w dniu i w czasie określonym przez biskupa diecezjalnego, ale nie w kościołach parafialnych.
3. Msza może być sprawowana na podstawie mszału z 1962 r. wyłącznie w języku łacińskim.
4. W czasie celebracji nie wolno używać wymiennie tekstów obu mszałów.
5. Każdy biskup ma obowiązek informowania Stolicy Apostolskiej o udzielonych indultach.

W roku 1986 papież powołał komisję *ad hoc* do oceny realizacji indultu z 1984 r.¹⁴ W skład komisji weszło dziewięciu kardynałów, zajmujących ważne stanowiska w Kurii Rzymskiej. Byli to:

J. Ratzinger - prefekt Kongregacji Nauki Wiary
A. Mayer - były prefekt Kongregacji Kultu Bożego
S. Oddi - były prefekt Kongregacji ds. Duchowieństwa
A. Stickler - prefekt Archiwum i Biblioteki Watykańskiej
A. Casaroli - Sekretarz Stanu
B. Gantin - prefekt Kongregacji ds. Biskupów
A. Innocenti - prefekt Kongregacji ds. Duchowieństwa
P. Palazzini - prefekt Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych
J. Tomko - prefekt Kongregacji ds. Ewangelizacji Narodów.

Orzekli oni, iż warunki indultu z 1984 r. były zbyt restrykcyjne i należy je złagodzić. Zaproponowali konkretne ułatwienia, których jednak nie ogłoszono w formie prawa kościelnego. Papież zwrócił się również do tej komisji z dwoma pytaniami¹⁵:

1. Czy papież Paweł VI lub inna prawowita władza prawnie zabroniła celebracji Mszy trydenckiej obecnie?

Odpowiedź kardynałów: **Msza św. Piusa V nigdy nie została zakazana.**

2. Czy biskup może zabronić księdzu, znajdującemu się w sytuacji regularnej, celebrowania Mszy trydenckiej?

Odpowiedź kardynałów: Żaden biskup nie może zabronić żadnemu katolickiemu księdzu odprawiania Mszy trydenckiej.

Tymczasem narastał konflikt między abpem Marcelem Lefebvre, założycielem Bractwa Kapłańskiego św. Piusa X a Stolicą Apostolską. Arcybiskup nie tylko negocjował reformę liturgiczną, ale także liczne inne dokumenty soborowe. Domagał się on pełnego prawa do sprawowania dawnej liturgii (jednocześnie negując prawowierność nowej mszy). Wreszcie 5 maja 1988 r. została podpisana przez obie strony ugoda regulująca funkcjonowanie Bractwa Kapłańskiego św. Piusa X w pełnej jedności z Rzymem¹⁶. Niestety już następnego dnia, 6 maja 1988 r. abp Lefebvre wycofał swój podpis, nie mając zaufania do Stolicy Apostolskiej. 30 czerwca 1988 r. ważnie choć nielegalnie (tj. wbrew woli papieża) udzielił sakry biskupiej czterem kapłanom, członkom Bractwa Kapłańskiego św. Piusa X. Reakcja Watykanu była natychmiastowa. 2 lipca 1988 r. papież Jan Paweł II wydał list apostolski motu proprio „*Ecclesia Dei*”¹⁷, w którym ogłosił ekskomunikę (tj. faktycznie wykluczenie z Kościoła) abpa Lefebvre’a oraz czterech wyświęconych przez niego biskupów, uznając ich wyświęcenie jako czyn schizmatyczny.

Czyn abpa Lefebvre’a spowodował rozłam w środowisku tradycjonalistów katolickich. Duża część z nich pragnęła pozostać w jedności z Rzymem. Stolica Apostolska również pragnęła uniknąć rozszerzenia się podziału. Paradoksalnie czyn abpa Lefebvre’a spowodował, iż Stolica Apostolska postanowiła rozszerzyć możliwość sprawowania Mszy św. i sakramentów w klasycznym rycie rzymskim według przepisów obowiązujących w 1962 r. Jasno i wyraźnie przedstawia to cytat, zamieszczony na początku tego artykułu.

¹⁴ o pracach komisji w języku angielskim <http://www.latin-mass-society.org/norms86.htm>

¹⁵ Kwartalnik „*Christianitas*”, nr 1-2, rok 1999, s. 89

¹⁶ tekst protokołu w języku angielskim na stronie: <http://www.cin.org/users/james/files/l-protocol.htm>

¹⁷ pełny tekst tego listu w języku polskim na stronie: <http://www.fssp.org/pl/eccldei.htm>

Listem „Ecclesia Dei” powołano do życia Papieską Komisję, zwaną właśnie Komisją „Ecclesia Dei”, która ma za zadanie opiekę nad środowiskami pragnącymi sprawować tradycyjną liturgię rzymską w pełnej jedności z Rzymem. Zaledwie trzy miesiące później, 18 października 1988 r. powołano na prawie papieskim stowarzyszenie życia apostołskiego pod nazwą Bractwo Kapłańskie św. Piotra, złożone z byłych członków Bractwa Kapłańskiego św. Piusa X, którzy pragnęli pozostać wierni papieżowi. Bractwo to otrzymało prawo¹⁸ sprawowania Mszy św. i wszystkich sakramentów według przepisów z 1962 r. oraz zakładania i prowadzenia seminariów duchownych.

Należy nadmienić, iż Bractwo Kapłańskie św. Piotra nie jest jedynym zgromadzeniem, pielęgnującym tradycyjną liturgię w pełnej jedności z Rzymem. Do takich zgromadzeń należą m. in. opactwa benedyktyńskie w Le Barroux, Fontgombault, Randol i Triors (Francja), Bractwo św. Wincentego Ferreriusza, Instytut Chrystusa Króla Najwyższego Kapłana, Stowarzyszenie Kapłańskie św. Jana Fishera, Instytut Dobrego Pasterza (założony w 2006 r.) etc. Dochodzą do tego liczni kapłani diecezjalni na całym świecie, wyznaczani przez swych ordynariuszy do opieki duszpasterskiej nad wiernymi, przywiązanymi do tradycyjnej liturgii łacińskiej.

1 stycznia 1991 r. Papieska Komisja „Ecclesia Dei” wystosowała list do biskupów amerykańskich¹⁹, zachęcając ich w duchu listu „Ecclesia Dei” z 1988 r., aby hojnie umożliwiali wiernym uczestniczenie w tradycyjnej liturgii. W liście tym podkreślono, iż nie należy stosować rygorystycznych zasad określonych w 1984 r., a zatem można zezwalać na dawne msze w kościołach parafialnych.

Z czasem ze strony oponentów dawnej liturgii pojawiły się argumenty, iż w dawnej liturgii mogą uczestniczyć tylko ci, którzy pamiętają ją z czasów, kiedy była powszechnie sprawowana. Papieska Komisja „Ecclesia Dei” w listach z dnia 5 września 1995 r. i 31 stycznia 1997 r.²⁰ rozwiązała te wątpliwości, zaprzeczając jakoby motu proprio „Ecclesia Dei” wprowadzało jakiegokolwiek ograniczenia wiekowe osób proszących o indult.

Wielu najwyższych dostojników kościelnych celebrowało z różnych okazji Mszę św. w klasycznym rycie rzymskim. Czynili to m. in. Joseph kard. Ratzinger, prefekt Kongregacji Nauki Wiary (obecnie papież Benedykt XVI), Dario Castrillon kard. Hoyos, przewodniczący Papieskiej Komisji „Ecclesia Dei” (24 maja 2003 r. w bazylice Matki Bożej Większej w Rzymie; 25 maja 2005 r. udzielił święceń kapłańskich w Wigratzbad), George kard. Pell, metropolita Sydney (który odprawił uroczyste nieszpory pontyfikalne w klasycznym rycie 17 sierpnia 2005 r. w czasie Światowych Dni Młodzieży), Jorge Arturo kard. Medina Estevez (udzielając święceń kapłańskich w Wigratzbad 10 czerwca 2006 r.).

Tymczasem do Stolicy Apostolskiej napływało coraz więcej sygnałów od licznych grup wiernych proszących o pełne prawo uczestnictwa w Mszy św. w klasycznym rycie rzymskim²¹.

Również w Polsce od 1994 r. sprawowane są za zgodą biskupów diecezjalnych msze św. w tradycyjnym rycie rzymskim. Pierwszym biskupem, który udzielił zezwolenia był śp. abp Jerzy Stroba z Poznania. Miasta, gdzie regularnie odprawiane są msze indultowe (czyli w klasycznym rycie rzymskim za zgodą biskupów diecezjalnych) w Polsce to Kraków, Warszawa, Poznań, Lublin, Wrocław, Częstochowa, Rzeszów, od jesieni 2005 roku także Bytom i Chorzów.

Wybór Józefa kard. Ratzingera, prefekta Kongregacji Nauki Wiary i dziekana Kolegium Kardynałów na następcę papieża Jana Pawła II, dokonany 19 kwietnia 2005 r. rozbudził w środowiskach tradycjonalistycznych nadzieję, iż w kwestii klasycznego rytu rzymskiego nie powiedziano jeszcze ostatniego słowa. Kardynał znany ze swych tradycyjnych poglądów, autor książki „Duch liturgii”, w której wielokrotnie przywoływał klasyczny ryt rzymski, już jako papież Benedykt XVI rozwiązał ostatecznie wszelkie wątpliwości na temat statusu Mszy św. w klasycznym rycie rzymskim po Soborze Watykańskim II.

Środowiska tradycjonalistów katolickich z niecierpliwością wyczekiwały dnia ogłoszenia tzw. indultu generalnego (tzn. powszechnego zezwolenia na używanie Mszału z 1962 r.). Za „pewnymi źródłami watykańskimi” podawano kolejne daty publikacji upragnionego dokumentu – mijały kolejne

¹⁸ pełny tekst dekretu erekcyjnego w języku polskim na stronie: <http://www.fssp.org/pl/decerec.htm>

¹⁹ tekst listu w języku angielskim na stronie: <http://www.latin-mass-society.org/mayer.htm>

²⁰ oba listy w wersji angielskiej na stronie:

<http://www.catholicliturgy.com/index.cfm/FuseAction/DocumentSubCategories/Index/2/SubIndex/11>

²¹ np. wypowiedź abpa Jamesa Foley’a <http://www.christianitas.pl/wiad/06/78/w.php>

Wielkie Czwartki roku 2006 i 2007... Wreszcie 7 lipca 2007 r. Stolica Apostolska opublikowała napisany po łacinie List Apostolski Motu Proprio Papieża Benedykta XVI zaczynający się od słów „Summorum Pontificum”²², jak również list papieża do biskupów w związku z publikacją motu proprio²³. Nowy przepisy obowiązują od święta Podwyższenia Krzyża Świętego 14 września 2007 r.

Przyczyną wydania nowych przepisów, jak czytamy w liście papieża do biskupów, jest zapotrzebowanie na sprawowanie liturgii w dawnej formie. Tuż po Soborze Watykańskim II nie wydano szczegółowych regulacji na temat liturgii sprzed 1970 r., gdyż sądzono, iż zainteresowanie starą liturgią w sposób naturalny zaniknie. Jednakże sytuacja następnego dziesięciolecia pokazała, że zainteresowanie dawną formą rytu rzymskiego jest wciąż żywe, co wymagało jasnego sprecyzowania zasad używania ksiąg liturgicznych obowiązujących w 1962 r.

Benedykt XVI wyraźnie określił, iż są dwie formy jednego rytu rzymskiego – zwyczajną jest Mszał wydany przez Pawła VI, zaś nadzwyczajną – Mszał ogłoszony przez św. Piusa V, a ponownie wydany przez bł. Jana XXIII. W liście znalazło się też jasno sformułowane stwierdzenie, iż Mszał klasyczny nigdy nie został zakazany („numquam abrogatam”).

W Mszach odprawianych bez udziału ludu każdy kapłan obrządku łacińskiego (rzymskiego) może swobodnie wybierać między Mszałem Pawła VI a Mszałem bł. Jana XXIII (z wyjątkiem Triduum Paschalnego, gdyż wtedy nie sprawuje się Mszy bez udziału ludu²⁴). Wierni mogą w tych Mszach uczestniczyć według własnego uznania.

Proboszczowie bądź rektorzy kościołów (a w braku takiej możliwości ordynariusze miejsca) powinni chętnie przyjmować prośby wiernych o odprawianie Mszy św. w nadzwyczajnej formie, jeżeli w parafii stale istnieje możliwość zebrania się na takiej Mszy grupy wiernych. Msze takie mogą być swobodnie sprawowane w dni powszednie, natomiast w niedziele i święta może być odprawiona jedna taka Msza. W Mszach z udziałem ludu czytania mogą się odbywać w językach narodowych.

Należy umożliwiać wiernym udział w dodatkowych ceremoniach w nadzwyczajnej formie przy specjalnych okazjach, takich jak śluby, pogrzeby, pielgrzymki itp. Proboszcz wyraża zgodę na zastosowanie dawnego Rytuału Rzymskiego przy sprawowaniu sakramentów chrztu, małżeństwa, pokuty i namaszczenia chorych. Ordynariusz ma prawo użyć dawnego Pontyfikału Rzymskiego przy udzielaniu sakramentu bierzmowania.

Kapłani sprawujący liturgię w nadzwyczajnej formie muszą dobrze znać jej zasady. Duchowni posiadający wyższe święcenia mogą używać Brewiarza, promulgowanego w 1962 r.

Ordynariusz miejsca może erygować parafię personalną lub mianować rektora albo kapelana dla sprawowania liturgii w nadzwyczajnej formie rytu rzymskiego.

Nad wprowadzaniem w życie przepisów motu proprio „Summorum Pontificum” czuwa Papieska Komisja „Ecclesia Dei”. Czas pokaże, w jakim stopniu nadzwyczajna forma rytu rzymskiego rozpowszechni się w kościołach na całym świecie.

Mirosław Mitrenga

²² http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/motu_proprio/documents/hf_ben-xvi_motu-proprio_20070707_summorum-pontificum_lt.html

²³ z nieoficjalnym tłumaczeniem obu dokumentów na język polski można się zapoznać na stronie: <http://tradycja.org/summorum.html>

²⁴ jak podano w pierwszym zdaniu rubryki Mszy św. Wieczerzy Pańskiej w Wielki Czwartek (w Mszałe Rzymskim dla diecezji polskich)